

Natuurhistorisch Museum Rotterdam in 2017: Doodleuk en springlevend

Kees Moeliker* [directeur, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; moeliker@hetnatuurhistorisch.nl]

Met bijna 59.000 bezoekers trok Het Natuurhistorisch in 2017 voor de tweede keer op rij 15% meer bezoekers dan het voorgaande jaar. Uit een steekproef bleek dat buitenlandse toeristen met een aandeel van 17% een belangrijke bezoekersgroep vormen. Die belangstelling uit het buitenland zou best weleens te maken kunnen hebben met de golf aan internationale media-aandacht die het museum wist te trekken met twee aanwinsten in de expositie 'Dode dieren met een verhaal': de CERN-marmer en de Verslikvis. Het museum bereikt met die spraakmakende 'botsingen tussen mens en dier' nog steeds een breed publiek. Er waren in 2017 negen nieuwe wisselentoonstellingen, waaronder 'Spreeuw Centraal' die met de prijs-winnende foto's van Jasper Doest het leven van Rotterdamse stationsspreuwen in beeld bracht. De collectie werd verrijkt met een recordaantal van 227 (zowel kleine als omvangrijke) aanwinsten, waaronder vele zeldzaamheden.

Deze en andere zaken zijn te lezen in dit artikel. Het is een samenvatting van het (complete) 'Jaarverslag 2017' van de Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam, dat van de museumwebsite te downloaden is.¹ In het jaarverslag staan de onderwerpen die hier aan bod komen in meer detail beschreven. Ook de financiële verantwoording is daar te vinden. Voor de trouwe Straatgraslezer zal een en ander wellicht bekend voorkomen. Veel van de tentoonstellingen en bijzondere aanwinsten zijn al in Straatgras 29 nummer 1, juli 2017 (waarnaar wordt verwezen met een ²), en Straatgras 29 nummer 2, december 2017 (waarnaar wordt verwezen met een ³) aan bod gekomen. In dit 'jaaroverzicht' is daarom de nadruk gelegd op die zaken die nog niet eerder uitgebreid in het museumblad zijn beschreven.

▲ Het Natuurhistorisch, gevestigd in Villa Dijkzigt, trok in 2017 bijna 59.000 bezoekers. (Walter Herfst)

Tentoonstellingen

Met in totaal negen kleine en grotere wisselexposities was er doorlopend wat nieuws te zien in het museum. Op de bovenverdieping waren de exposities 'Natuurfotografie in de Lage Landen'², 'Spreeuw Centraal'³, 'Vlinders Volgen' en 'Raoul Deleo - Terra Ultima'³ te zien. 'Vlinders Volgen' bevatte een film die liet zien dat het schijnbaar willekeurig fladderen van vlinders wel degelijk richting heeft. Deze expositie konden we, samen met de Vlinderstichting, naadloos koppelen aan de aftrap van de landelijke Tuinvlindertelling. De marmeren Haverhorst Vestibule was het toneel van snel wisselende, verrassende exposities.

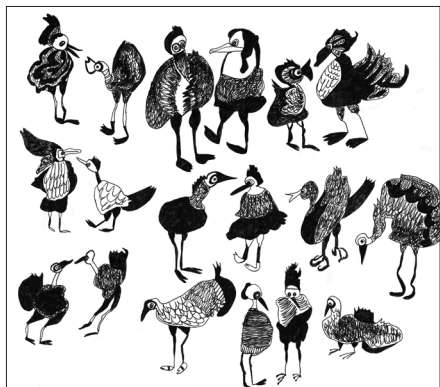
▲ Jeroen Pomp geeft uitleg bij zijn expo 'Vruchten, dieren, planten, schoenen'. (Mascolori)

Zo werd de zomerexpositie 'Vruchten, dieren, planten en schoenen' samen met Galerie Herenplaats en schoenenwinkel Mascolori georganiseerd. Het betrof kleurige potloodtekeningen van Jeroen Pomp die werden gebruikt voor een flamboyant en veelzijdig schoenontwerp. Ze werden samen met de schoenen geëxposeerd. De tekeningen van vruchten, dieren, bloemen en planten, stadsgezichten, wegen en auto's zijn schijnbaar losjes op het blad neergezet, maar in vogelvlucht perspectief weeft Jeroen zijn fantasiewereld aan elkaar tot een wervelend geheel. De drang om alles compleet te maken komt voort uit het autisme van Jeroen Pomp.

▲ De schoenen, ontworpen door Jeroen Pomp. (Mascolori)

* Met tekstbijdragen van André de Baerdemaeker, Jeanette Conrad, Shirley Jaarsma, Bram Langeveld en Niels de Zwarte.

▲ Vogels uit 'Van Teeffelen's Ornithologisch Handboek'.
(Els van Teeffelen)

De Rotterdamse kunstenares Els van Teeffelen selecteerde vogeltekeningen uit haar 'Van Teeffelen's Ornithologisch Handboek' voor een expositie. Het ging om groepsportretten in inkt op papier (30x30 cm) van allerhande vogels die een knipoog vormen naar bestaande encyclopedische vogelboeken. Bijzonder was ook 'Dode dieren komen tot leven' waarbij tweede- en derdejaars studenten van de illustratieafdeling van ArtEZ Zwolle de fameuze 'Dode-Dieren-met-een-verhaal' uit de collectie van Het Natuurhistorisch nieuw leven in bliezen. Ze verbeeldden aan de hand van de beschrijvingen van het museum de overlijdensgeschiedenis van talloze dieren in woord en beeld, en bedachten ook nieuwe gevallen van noodlottige 'botsingen'. Museumbezoekers konden zodoende kennismaken met een kuiken dat dol is op wijn en met eenzame aap Aard die bezwijkt onder het hem aange-meten kunstgebit.

Op 8 maart - Internationale Vrouwen-dag - verschenen her en der in de tentoonstellingszalen van het museum tekstbordjes met foto's van en informatie over vrouwelijke natuurwetenschappers, onder wie Johanna Westerdijk, Mary Anning, Rachel Carson, Lynn Margulis en Amalie Dietrich. Deze spontane actie van stagiaire Eva Langstraat zette bezoekers aan het denken over de onderbelichte rol van vele vrouwen die in de loop van de wereldgeschiedenis groots wetenschappelijk werk hebben verricht.

Publiek

Met 58.994 bezoekers trok Het Natuurhistorisch in 2017 voor de tweede keer op rij 15% meer bezoekers dan het voorgaande jaar. De leeftijdscategorie 0-16 jaar (kind) was goed voor 30,8% van het totale aantal bezoekers. Uit een (postcode)steekproef bleek dat 43% van de reguliere bezoekers uit Rotterdam en omliggende gemeenten komt.

▲ De CERN-marter inspireerde ArtEZ-studenten.
(Elisa Calamita)

Het museum vervult daarmee een waardevolle regionale functie. Daarnaast bleek dat buitenlandse toeristen met een aandeel van 17% een belangrijke bezoekersgroep vormen: ze kwamen uit 63 landen, met de meeste bezoekers uit België (14%), Duitsland (8,6%), het Verenigd Koninkrijk (5,4%) en Frankrijk (4,5%). Die belangstelling uit het buitenland zou best weleens te maken kunnen hebben met de golf aan internationale media-aandacht die het museum wist te trekken met twee aanwinsten in de expositie 'Dode dieren met een verhaal': de CERN-marter 2 en de Verslikvis.

Vanuit het onderwijs ontving het museum 5.538 bezoekers: leerlingen en hun docenten. Dat waren in totaal 220 schoolklassen. Daarbij is het aandeel van leerlingen uit het voortgezet onderwijs fors gegroeid ten opzichte van voorgaande jaren. Deze groei kon gefaciliteerd worden met de aanstelling van een museumdocent, dankzij een substantiële schenking van een anonieme weldoener.

Educatie: Leren doe je samen

In 2017 werd het eerste deel van het tweejarig landelijke project 'Leren doe je samen' afgesloten. Bij dit project, ter bevordering van wetenschapeducatie in het basisonderwijs, waren educatieve afdelingen van dertien natuurhistorische instellingen uit heel Nederland betrokken. In 2017 werd voor het eerst de Maand van het Meekijken georganiseerd, waarbij in de maand mei educatief medewerkers

▲ In 2017 was ruim 30 procent van de bezoekers jonger dan 17 jaar. (Niels de Zwarte)

bij diverse collega-instellingen meekeken bij een museumles. Ook werden musea gekoppeld voor de ontwikkeling van een pilot-les om het onderzoekend leren vaker terug te laten komen in de museumlessen. Met partner Naturalis heeft Het Natuurhistorisch de les 'Hap, Slik, Weg' aangepast en een pilot gedraaid met onderzoekende werkvormen. Vice versa is er bij Naturalis een les over giftige dieren ontwikkeld. Verder werden in 2017 de richtlijnen voor een onderzoekende museumles geschreven, en werd een boekje ontwikkeld waarin onderzoekende werkvormen van alle deelnemende instellingen zijn gebundeld. Daarnaast is 'Leren doe je samen' een samenwerking aangegaan met de pabo van hogeschool Windesheim Almere. In teams van twee à drie studenten werkten derdejaarsstudenten aan educatieve producten voor LDJS-musea, waarbij ook een projectgroep bij Het Natuurhistorisch aan de slag ging. Deelname aan 'Leren doe je samen' zorgde voor verbetering van ons educatieve aanbod, dat in 2017 bestaat uit elf verschillende lessen en rondleidingen voor het voortgezet onderwijs en veertien lessen voor diverse niveaus van het basisonderwijs, waaronder elf lessen van het museum zelf, twee ('Ketelbinkie' en 'Dieren Verzamelen') die in samenwerking met de SKVR zijn opgezet en één die gegeven wordt in het kader van de lessenreeks van het Wetenschapsknooppunt.

Evenementen

In 2017 vonden in en buiten het museum 20 extra publieksactiviteiten plaats, uiteenlopend van het maandelijkse Natuurspreekuur, de Zondagmiddag@lezingen (hoewel dit terugkerende elementen waren, zijn ze beide als één doorlopend evenement geteld) tot een nachtelijke vleermuisexcursie. Hieronder een aantal hoogtepunten.

In de Museumnacht, op 4 maart, was Het Natuurhistorisch een infectiebron van bizarre kennis, met de Resistentiescanner,

▲ De Museumnacht trok in 2017 bijna 3000 bezoekers naar Het Natuurhistorisch. (Maarten Laupman)

▲ Deelnemers aan de Tyfusquiz tijdens de Museumnacht 2017. (Maarten Laupman)

de AntibiotiCAR (van Museum Boerhaave), de Tyfusquiz en de Pillenbar. Die nacht lieten 2.915 bezoekers zich onderwerpen aan een scan van dokters van het Erasmus MC. Gelukkig kon men meteen in de Pillenbar terecht.

In de Nationale Museumweek van 3 tot 9 april 2017 pronkte Het Natuurhistorisch met een echte Rotterdamse walvis. In 1929 werd bij de aanleg van de (oude) Bijenkorf in het centrum van de stad een compleet schouderblad van een Groenlandse walvis gevonden. Dit gigantische bot is een getuige van de bloeiende Nederlandse walvisvaart in de zeventiende eeuw. Schepen voeren toen naar de noordelijke zeeën om walvissen te jagen. De dikke speklaag werd verwerkt tot walvistraan, een veelzijdige olie. Botafval van een Rotterdamse traankokerij is nu een museumstuk. Het schouderblad is om nog een reden bijzonder: het komt uit de collectie van de walviskenner A.B. van Deinsen die de vondstomstandigheden in zijn krullerige handschrift op het bot schreef. Speciaal voor kinderen was er in de Museumweek de walvisseurtocht 'Whale Watchen in Het Natuurhistorisch'.

▲ Determinatiedag Fossiele Strandvondsten: veel mensen en vooral veel botten. (Nico Vermeer)

Op 7 mei was het museum onderdeel van het parcours van de Rotterdam Urban Trail. Enige duizenden hardlopers renden via de hoofdingang het museum binnen en onder het potvisskelet, via de invalidingang, weer naar buiten op weg naar de finish in het Museumpark.

Op 1 oktober 2017 was er in het museum de drukbezochte 'Determinatiedag Fossiele Strandvondsten', een buitenkans om fossiele tanden, kiezen en botten, fossiele schelpen en stenen- en benen artefacten op naam te laten brengen, want er waren veel specialisten bijeen. Behalve determineren, gaven de kenners in een aantal korte presentaties tips en trucs voor het vinden en herkennen van fossielen.

Het Weekend van de Wetenschap (7 en 8 oktober 2017) stond in het museum ter gelegenheid van de tentoonstelling 'Spreeuw Centraal' in het teken van de spreeuw, met op 7 oktober speciaal voor Vrienden van Het Natuurhistorisch een heuse spreeuwensafari naar het Rotterdamse Centraal Station, en op 8 oktober een lezing over de spreeuw door bioloog, schrijver en spreeuwenkenner Koos Dijksterhuis.

De inmiddels zevende Hoboken Lecture, die in samenwerking met British Council, KNAW en Codarts georganiseerd wordt, vond plaats op 8 november. Spreker was professor Dame Jane Francis, directeur van de British Antarctic Survey. Zij sprak over geschiedenis en toekomst van het klimaat van Antarctica.³

Koninklijke bruikleen

Een bijzondere bruikleen viel samen met de viering van de 50^e verjaardag van Koning Willem-Alexander op 27 april 2017. In het Koninklijk Paleis Amsterdam was een tentoonstelling van voorwerpen samengesteld die het leven in Nederland in de afgelopen 50 jaar in beeld brachten. Enkele objecten werden door de Koning zelf beschikbaar gesteld, de rest door musea en particulieren. Onze Dominomus werd geselecteerd voor deze tentoonstelling. Het Natuurhistorisch werkte natuurlijk graag mee aan deze Koninklijke bruikleen. Ons topstuk verliet daardoor een maand lang haar vaste plek in het museum. De transgene Stier Herman uit Naturalis was het enige andere natuur-

▲ De duizenden hardlopers die tijdens de Rotterdam Urban Trail door het museum draafden, zijn niet meegeteld bij de bezoekersaantallen. (Kees Moeliker)

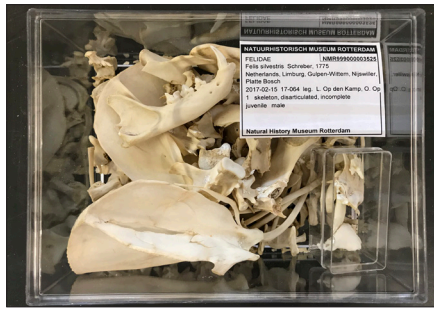
▲ Het Koninklijk Paleis Amsterdam exposeerde de Dominomus naast de trouwjurk van Koningin Maxima. (Kees Moeliker)

The drinker and the fish is a hard story to swallow

Tom Whipple Science Editor
Never swallow a live catfish, even if it is quite a small one.
If that advice seems unnecessary, it wasn't for a group of Dutch friends whose fish-swallowing antics became such a major news story that the catfish in question is preserved in a museum.
Here it not already dead, their South American bronze catfish, *Corydoras ornatus*, would have quite a tale to tell. It begins with a drinking game that took place last spring.
A bunch of friends developed a

remove it involved vomiting, lubrication with honey, chilling with ice cream and, finally, rinsing with more beer. All failed. Eventually, the friends realized that they would have to go to hospital.
"This was, of course, traumatic for both parties," said Mr. Moeliker. "The fish didn't survive. The 28-year-old guy survived, but he was in the intensive care unit for about a week."
As luck would have it, the hospital was next to Mr. Moeliker's museum and he has an interest in dead animals. He is famous in the scientific community for a research paper, motivated by, what

The aria is the opening sentence of the paper's methods section: "Father started, I watched."
Mr. Moeliker immediately realized that the fish would be perfect for his museum and contacted the hospital. "Intensive care physician Ben van der Horst and clinical ethicist Edwin Kompagne managed to secure the catfish specimen (35mm long, tall tail but in battle) for the collection," he said.
After being approached, the patient also consented to its being displayed, although he has maintained his anonymity online. I don't want to

▲ Skeletdelen van een Nederlandse wilde kat; NMR 9990-003525. (Kees Moeliker)

aan fossielen van oerwalvissen en walrussen voor de kust van Zeebrugge trok ook veel aandacht van Nederlandse en Belgische media.

Ons motto 'Een doodleuk museum' werd, dankzij de Gemeente Rotterdam, gezet op billboards langs de bouwschutting van Depot Boijmans Van Beuningen in het Museumpark. Ter promotie van het museum werd een serie prentbriefkaarten en koelkastmagneten van onze dode dieren met een verhaal geproduceerd.

Aanwinsten en registratie

De collectie werd verrijkt met een recordaantal van 227 (zowel kleine als omvangrijke) aanwinsten. De stadsnatuurcollectie boekte een topstuk: het eksterne uit 'Het Ding' - het kunstwerk van Naum Gabo dat naast de Bijenkorf op de Coolsingel staat (C.W. Moeliker & B.W. Langeveld, NMR 9989-00005289). De collectie niet-natuurhistorische voorwerpen werd uitgebreid met een schenking van de Vrienden van Het Natuurhistorisch: een onbekend olieverfschilderij 'Gezicht op Villa Dijkzigt' van de hand van Berend Wolter Weyers (1866-1949) dat een passende plaats kreeg in de Hoboken Salon van het museum³. Belangrijke

grote aanwinsten in 2017 zijn: 2.370 fossiele zoogdierresten uit een zandwinning bij Raalte van J.G. Brewer, 29.218 monsters schelpen van H.H.M. Vermeij, 3.409 Palearctische snuitkevers (Curculionidea) van W.J. Veldkamp en enkele honderden monsters schelpen van W. de Roo-Burger.

Onder de vele losse aanwinsten bevond zich een aantal opmerkelijke en/of zeldzame vondsten, zoals: grijze zwemkrabben (*Liocarcinus vernalis*) van het strand van Noordwijk (E. van der Niet, NMR 9937-00001433 en B.W. & T.J. Langeveld, NMR 9937-00001438)³, levend aangespoelde gedoornde hartschelpen (*Acanthocardia echinata*) van Hoek van Holland (B. Herschberg, NMR 9930-00089226)², twee verdronken reeën (*Capreolus capreolus*) uit Zuidland (Dierenambulance Zuid-Holland Zuid, NMR 999-000003513), een afgietsel van een onderkaak van een monniksrob (*Monachus monachus*) van de Zandmotor (K. Post, NMR 9991-00014004)², een driedradige meun (*Gaidropsarus vulgaris*) uit de Noordzee (K. Tanis, NMR 9979-00001810), een kies van een reuzenert (*Megaloceros giganteus*) met vegetatieresten erin (K. van der Kraan, NMR 9991-00013942), een geëlektrocuteerde steenmarter (*Martes foina*) uit Groningen (H. Klok, NMR 9990-00003518)², een opperarmbeenfragment van een reuzenalk (*Pinguinus impennis*) van de Zandmotor (P.B. Wiesenhaan, NMR 9989-00005211), skeletdelen van een wilde kat (*Felis silvestris*) uit Zuid-Limburg (Zoogdiervereniging, NMR 9990-00003525), een ei van een van de laatste Nederlandse korhoenders (*Lyrurus tetrix*) van de Sallandse Heuvelrug (B. Gravendeel,

▲ Krantenknipsel uit The Times van 7 januari 2017. (The Times)

historische collectiestuk dat in deze bijzondere tentoonstelling te zien was. De Dominomus prijkte naast de trouwjurk van Koningin Maxima.

Publicaties en publiciteit

Van Straatgras verscheen jaargang 29 met twee nummers en in totaal 64 pagina's.⁴ Van de digitale nieuwsbrief 'Het Natuurhistorisch Nieuws' verschenen de nummers 13 t/m 18 in januari, maart, april, juli, september en december. Het wetenschappelijke online journal *Deinsea*⁴ publiceerde in 2017 zeven artikelen, waaronder een bijdrage over een unieke in Nederlandse wateren opgeviste Siamese bruinvistweeling die een golf aan internationale publiciteit trok en daarmee *Deinsea* weer eens op de kaart zette. Het aantal publicaties van museummedewerkers in 2017 bedraagt 72 (zie het volledig jaarverslag¹ voor de volledige publicatielijst).

Hoogtepunt op publiciteitsgebied was de internationale media-aandacht die het museum wist te trekken met twee aanwinsten in de expositie Dode-dieren-met-een-verhaal: de Verslikvis en de CERN-marter. Het leverde fijne stukken op in bijvoorbeeld *The Times*, *The Guardian* en *Der Spiegel*. Het onderzoek dat het Vlaams Instituut voor de Zee samen met Het Natuurhistorisch doet

▲ Aandacht voor Het Natuurhistorisch op de bouwschutting van Depot Boijmans van Beuningen. (André de Baerdemaeker)

▲ Het eksterne uit 'Het Ding' van Naum Gabo; NMR 9989-005289. (Kees Moeliker)

▲ Bijzondere aanwinst: drie baardmannen; NMR 9989-005860/62. (Kees Moeliker)

NMR 9989-00005165) en een verlaten ei van een slechtvalk (*Falco peregrinus*) van de Koningshavenbrug, beter bekend als 'De Hef' in Rotterdam (NMR 9989-0005213), een bever (*Castor fiber*) uit Simonshaven (B. van Bergeijk, NMR 9990-00003570), een aalscholverschedel (*Phalacrocorax carbo*) in muskusratval (G. Timmermans, NMR 9989-00005236), twee ruwe haaien (*Galeorhinus galeus*) uit de Oosterschelde (P. Scherpenisse, NMR 9979-00001814) en een gladde kiezelkrab (*Ebalia tumefacta*) uit de Grevelingen (M. Otten, aanwinstnummer 17-182). Een woudaap (*Oxobrychus minutus*) die zich doodvloog tegen een brugleuning nabij de Zevenhuizerplas bereikte het museum dankzij H. van Kersbergen en G. Bakker (NMR 9989-0005233).

De Vogelklas Karel Schot en de Dierenambulance Zuid-Holland Zuid bleven belangrijke bronnen van aanwinsten. Nieuw was de Egelopvang Zuid-Holland Zuid in Papendrecht, waar we een groot monster egels (*Erinaceus europaeus*) van kregen (aanwinstnummer 17-122). Dankzij de Vogelklas vinden bijzondere en minder bijzondere elementen van de stadsavifauna hun weg naar Het Natuurhistorisch, waaronder een bokje (*Lymnocyrtus minimus*) van de Rotterdamse Ringdijk (NMR 9989-00005098), een jonge slechtvalk (*Falco peregrinus*) uitgebreed op het Erasmus MC (NMR 9989-00005268) en een noordse stormvogel (*Fulmarus glacialis*) van de Merseyweg in de Botlek (NMR 9989-00005174). De Dierenambulance is alert op dode stads-

▲ Deze ruige dwergvleermuis met Russische ring was bedorven en wordt in alcohol bewaard; NMR 9990-003571. (Kees Moeliker)

vossen en stadssteenmarters en bracht in 2017 onder andere een vos uit Capelle aan den IJssel (NMR 9990-00003515) en een van de N209 ter hoogte van Rotterdam The Hague Airport (NMR 9990-00003547), een steenmarter van de Dordtsestraatweg (NMR 9990-00003548) maar ook een bever uit Bernisse (aanwinstnummer 17-125). Andere stadsecologische aanwinsten betreffen een kruisbek (*Loxia curvirostra*) die in juni (!) in Schiedam tegen een raam vloog (P. & J. Verheul, NMR 9989-0005232), een knorrepos (*Micropogonias undulatus*) uit de Botlek (P. de Man, NMR 9979-00001815),² drie tegen een gebouw gecrashte baardmannen (*Panurus biarmicus*) uit Ridderkerk (N. Godijn, NMR 9989-00005860/62) en een uit Rusland afkomstige ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*) van de Rotterdamse Schiehavenkade (NMR 9990-0003571, O. Groen). Deze aanwinsten werden grotendeels en met veel enthousiasme en toewijding door vrijwilligers ([junior] honorair conservatoren en preparateurs) geprepareerd.

Aan het eind van 2017 waren 280.490 NMR collectie-records in de (online voor iedereen toegankelijke) webdatabase opgenomen. Tevens waren er in deze online webdatabase 16.631 aan records gekoppelde foto's en overige documenten te bekijken. Enkele duizenden schelpenfoto's zijn dit jaar vervangen door kwalitatief betere foto's. Ook dit collectiewerk is mogelijk dankzij de inzet van vrijwilligers.¹

Onderzoek

In 2017 werd een samenwerkingsproject tussen het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) en het Natuurhistorisch Museum Rotterdam opgezet. Gezamenlijk wordt de bijzondere fossielenvindplaats nabij de boei Scheur 10 voor de kust van Zeebrugge (Belgische Noordzee) verkend. Dit levert unieke fossielen op van walrussen en oerwalvissen (zie pagina 13 in dit nummer van Straatgras).

▲ Het holotype van *Scaldiporia vandokkumi* Post, Louwye & Lambert, 2017; NMR 9991-012018. (Kees Moeliker)

Honorair conservator Klaas Post, honorair onderzoeker Dick Mol en de conservator zijn nauw betrokken bij dit project. Een ander project is een samenwerking tussen de Universiteit van Amsterdam (Instituut voor Biodiversiteit en Ecosysteem Dynamica) en het museum: aan de hand van fossiele pollenkorrels uit holtes in kiezen wordt het dieet van pleistocene herten en neushoorns van de Noordzeebodem ontrafeld. Dat project bevat ook een component *citizen science*: de fossiele kiezen komen grotendeels uit privéverzamelingen. Bureau Stadsnatuur inventariseerde stedelijke biodiversiteit in Leiden in het kader van 'Versterken ecologisch netwerk' en verzamelde daar onder andere het krulhaarplatvoetje *Platycheirus ambiguus*.

Onderzoekers van Het Natuurhistorisch beschreven in 2017 twee nieuwe soorten: een spin van Sardinië (*Nemesia asterix*, beschreven door Arthur Decae) en een uitgestorven walvis van de bodem van de Westerschelde (*Scaldiporia vandokkumi*, beschreven door Klaas Post).

Gebouw en mensen

Op 6 april 2017 veroorzaakte een kapotte elektriciteitskabel van Stedin onder de aanvoerweg naar het museum een grote stroomstoring. Hierdoor was het museum noodgedwongen de gehele dag gesloten voor publiek. In juli stortte een deel van het plafond in de Haverhorst Vestibule naar beneden. Vanwege de veiligheid werd het compleet vervangen. Het museum had helaas ook weer te maken met de nodige lekkages bij zware regenval. In september moest de zojuist geopende tentoonstelling 'Spreeuw Centraal' een weekend lang dicht in verband met wateroverlast waarbij kortsluiting in de elektrische installatie dreigde te ontstaan. Ook op de zolderverdieping, met kantoor- en collectieruimten, is regelmatig sprake geweest van lekkage. Door de eigenaar

van het gebouw (Gemeente Rotterdam/ Stadsontwikkeling) is een plan voor herstel opgesteld en ingediend bij Bureau Monumenten & Cultuurhistorie. De goedkeuring daarvoor was in 2017 nog niet verleend en de gebreken bleven bestaan.

Vanwege de toegenomen bezoekersaantallen is in 2017 een begin gemaakt met de planvorming voor een betere indeling van het entreegebied van het museum. De balie en de winkel zullen daarvoor een forse metamorfose moeten ondergaan.

Het aantal mensen dat in 2017 een dienstverband bij Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam heeft, bedraagt achtien.¹ Er zijn wat personele wisselingen geweest. Bij Bureau Stadsnatuur zijn nieuwe ecologen aangetreden en er is een museumdocent bij gekomen.³

Het aantal vrijwilligers dat bij het museum betrokken is, bedraagt 52. Hiervan zijn 17 vrijwilligers werkzaam bij de front-office (balie, winkel, toezicht, onderhoud), 1 bij Educatie & Publieksbegeleiding, 1 bij de redactie Straatgras, 2 bij Bureau Stadsnatuur en 34 bij Collectie & Onderzoek. Zonder vrijwilligers en hun enthousiasme zou het museum niet kunnen functioneren zoals het nu doet.¹

Bureau Stadsnatuur

Er is bijzonder veel vleermuisonderzoek uitgevoerd door Bureau Stadsnatuur. Mede daardoor haalde het bureau een ongekend hoge omzet en werd besloten een extra medewerker aan te stellen.² Het bureau voerde 171 projecten uit, die uitmondten in het opleveren van 28 rapporten en 90 notities. Het overgrote deel van die projecten werd uitgevoerd in de Randstad.

Er zaten bijzondere projecten tussen. Zoals de afronding van de 'Pilot mozaïekmaaien in Rotterdam-Zuid' in opdracht van gemeente Rotterdam. Hierbij werd onder meer onderzoek gedaan naar bijen, waaruit blijkt dat deze maaimethodiek ideaal is voor verhogen van de biodiversiteit. Een ander opmerkelijk project is de 'Inventarisatie beschermde natuurwaarden bunkers Scheveningen' met een advies over het samenbrengen van recreatieve functies en beschermde natuurwaarden in oude bunkers. Zo kom je nog eens ergens. Ook de ontwikkeling van een uitgebreid 'Natuurmanagementplan Haven Moerdijk' bracht de ecologen op

bijzondere plekken. Tijdens het veldwerk werd gebruik gemaakt van zoogdiervallen (*life traps*) maar ook van de nieuwste eDNA-technieken op basis van water- en bodemmonsters.

Wat dat betreft werkt Bureau Stadsnatuur continu aan vernieuwing. In 2017 werd apparatuur aangeschaft voor elektrovisserij - een nieuwe tak van sport voor het bureau. Er werd ook meer gebruik gemaakt van wildcamera's. In 2017 is het *citizen science*-project 'Project Wildcamera Rotterdam', in samenwerking met Stadsbeheer van Gemeente Rotterdam, Wageningen Universiteit, Natuurpunt, Silvavir en de Zoogdiervereniging opgestart. Bij dit project inventariseren inwoners van Rotterdam zoogdieren in de eigen achtertuin met behulp van geavanceerde wildcamera's.³

Stadsnatuur maken

De 'botsingen tussen mens en dier' klinken ook door in het werk van Bureau Stadsnatuur. Een mooi voorbeeld van een project waarin wordt geprobeerd die botsingen weg te nemen, was het schrijven aan het 'Biodiversiteitsactieplan Leiden'. Daarin werden zowel abstracte als concrete maatregelen voorgesteld ter verbetering van de Leidse stadsnatuur. Daarvoor kon men naar hartenlust putten uit de publicatie van het boek 'Stadsnatuur Maken / Making Urban Nature'.⁵ Dit handboek werd geschreven door hoofd-stadsecoloog Niels de Zwarte samen met twee architecten, Jacques Vink en Piet Vollaard. De kennis van

Bureau Stadsnatuur werd ten volle benut om te komen tot een inspirerend standaardwerk voor stadsecologen en ontwerpers. Het boek is tweetalig uitgegeven bij uitgeverij nai010 en wordt in binnen- en buitenland verkocht. Gezien de lovende reacties en voor spoedige verkoop van het boek, is dit goede reclame voor zowel Bureau Stadsnatuur als Het Natuurhistorisch. Het boek past naadloos bij de beleidsdoelstellingen van het museum. Mede door het verschijnen van het boek werd ook veel advies gegeven of meegewerkt aan workshops in het kader van 'natuurinclusief bouwen'. De kruisbestuiving tussen ontwerpers, architecten en ecologen is daarbij vruchtbaar en zal steeds meer gaan leiden tot een stedenbouw waarbij de natuur een volwaardige plek heeft. ◀

Verwijzingen

- ¹ Het complete 'Jaarverslag 2017' van de Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam is te downloaden: www.hetnatuurhistorisch.nl/het-museum/organisatie/missie-en-beleid/jaarverslagen.html
- ² Zie Straatgras 29 (1), juli 2017
- ³ Zie Straatgras 29 (2), december 2017
- ⁴ Alle artikelen uit Straatgras en Deinsea staan ook online: www.hetnatuurhistorisch.nl/het-museum/publicaties.html
- ⁵ Vink, J., Vollaard, P. & De Zwarte, N. 2017 - Stadsnatuur maken/Making urban nature - nai010 uitgevers, Rotterdam, ISBN 978-94-6208-317-2 (pp 320)

▲ De auteurs van het boek 'Stadsnatuur Maken': (v.l.n.r.) Jacques Vink, Piet Vollaard en Niels de Zwarte. (Kees Moeliker)